

2. Військо та поліція: зміни в законодавстві під час війни.
URL: <https://ldn.org.ua/consultations/viys-ko-ta-politsiia-zminy-vzakonodavstvi-pid-chas-viynu/>

3. Афонін Д. С., Боксгорн А. В. Особливості забезпечення публічної безпеки і порядку Національною поліцією України в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1–2. С. 224–230.

4. Заброда Д. Г. Права і обов'язки працівників і курсантів навчальних закладів МВС України при несенні служби з охорони громадського порядку: навчальний посібник. Дніпропетровськ, 2005. 248 с.

5. Ковбаса В. М., Кусько Р. В., Дрозд Т. В. Діяльність Національної поліції України в умовах воєнного стану: окремі проблемні питання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 245–248. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2022/57.pdf

6. У Нацполіції прозвітували про злочини і кримінальні справи за час воєнного стану. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/newspolitsiya-viyna-spravy/31870345.html>

Носа Ірина Юрївна,

*здобувач ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту № 1*

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Колодій Олексій Анатолійович,

*старший викладач кафедри теорії
держави та права Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних наук*

ПРАВО І МОРАЛЬ ЯК РЕГУЛЯТОРИ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Регулювання суспільних відносин включає у свою систему різноманітних правил та норм, яким суспільство керується в повсякденному житті. Існують різні види соціальних норм: правові норми, корпоративні норми, звичаї, релігійні норми, моральні норми та ін.

Беззаперечно, можна зазначити, що усі види соціальних норм тісно взаємодіють у суспільстві, проте, особливу роль як регулятора суспільних відносин, займає саме право та мораль.

Мораль, розуміється як нормативно-регулятивна система, дії якої можна прослідкувати на рівні суспільного та індивідуального розуміння, через призму якої людські дії розглядаються із точки зору справедливості та несправедливості. У свою чергу, право торкається найбільш значущих, життєво важливих сфер суспільного регулювання, які з часом охоплюють все більший спектр соціальних зв'язків. Суспільство розвивається, та норми моралі й права змінюються та удосконалюються, тому тут є важливий постійний зв'язок права та моралі оскільки без урахування багатоаспектності зв'язку цих двох понять, система законодавства буде неефективною. Правові норми не мають суперечити демократичним засадам суспільства, а засади суспільної моралі мають братися до уваги державними органами при розробці нових нормативних актів.

Поняття права надавалося різними науковцями, його вживання визначається основними змістовими сторонами цього соціального явища. Різноманітність підходів до розуміння права відображено в сукупності теорій права в юридичній науці.

Право – є поняттям юриспруденції, яке є одним з регуляторів суспільних відносин та яке характеризується як «система встановлених або санкціонованих народом чи державою загальнообов'язкових правил (норм) поведінки або діяльності, які виражають волю домінуючого в суспільстві частини населення, спрямовані на врегулювання суспільних відносин відповідно до цієї волі і дотримання яких забезпечується цілеспрямованою діяльністю держави» [1, с. 357].

«Право слід розуміти як засновану на уявленні про справедливість міру свободи і рівності, що відображає потреби суспільного розвитку, яка у своїй основі склалася в процесі повторюваних суспільних відносин і визнається та охороняється державою» [2, с. 148].

Щодо поділу права, на об'єктивне та суб'єктивне право можна говорити, що об'єктивне право є системою загальнообов'язкових формально визначених юридичних норм, які забезпечуються державою, та які виражають волю всього

суспільства що направлені на врегулювання суспільних відносин. В свою чергу, суб'єктивним правом є міра юридично можливої поведінки покликана задовольняти конкретні юридичні можливості кожної особи.

Тобто сутність права полягає у тому, що воно є служителем для узгодження інтересів різних соціальних груп, консолідує волю народу, і трансформуючи їх у нормативні правові акти які є обов'язковими для всього суспільства певної країни. У цьому плані право є засобом досягнення соціального компромісу. Маючи вплив на мораль, право забезпечує усвідомлення її у свідомості громадян.

Мораллю є форма суспільного розуміння, сукупність норм та правил, якими суб'єкти суспільства керуються у своїх діях. Іншими словами, можна сказати, що мораль, асоціюється у людини зі словами добро та зло. Якщо право, дає розуміння що є законним, а що ні, то мораль розуміється людиною, як належне, таке що є загальноприйнятним.

Отже, мораль це «система загальних правил поведінки людини (соціальних норм), заснованих на співвідношенні критеріїв добра і зла, порядності, людяності та жорстокості [3, с. 182].

На думку Ю.П. Крисюка, мораллю є – «система історично-визначених поглядів, норм, принципів, оцінок, переконань, які знаходять вираження у вчинках та діях людей, регулюють їх ставлення один до одного, до суспільства, певного класу, держави і підтримуються особистими переконаннями, традиціями, вихованням, силою громадської думки. Їх критеріями постають категорії добра, зла, чесності, благородства, порядності, совісті. З таких позицій даються моральна інтерпретація та оцінка всіх суспільних відносин, вчинків та дій людей» [4, с. 2].

Право яке побудоване на моральних засадах, легше сприймається соціумом. Як влучно зазначає, І.В. Сердюк, якщо ж «право суперечить моральним переконанням суспільства, то його норми будуть ігнорувати й порушувати. Там, де право не захищає своїх громадян, відбувається «ампутація» моралі, що призводить до беззаконня та несправедливості» [5, с. 55].

У зв'язку із вищенаведеними термінами слід виокремити наступні спільні та відмінні риси права та моралі.

Щодо спільних рис то тут потрібно зазначити: що право та мораль являють собою види норм, які регулюють суспільні відносини; по-друге: і норми права і норми моралі спрямовані на регулювання суспільних відносин; по-третє, норми права та моралі, мають на меті одні й ті ж задачі та цілі, зокрема, це упорядкування суспільних відносин; по-четверте, норми права та моралі, ґрунтуються на одній системі цінностей, які склалися у суспільстві.

Співвідношення моралі та права полягає в їх взаємодії щодо упорядкування суспільних відносин. Вимоги моральних і правових норм збігаються з багатьма напрямками. Мораль засуджує правопорушення та злочини, а протиправна поведінка зазвичай є аморальною.

Відмінності між правом та мораллю, можна простежити на основі наступних критеріїв: норми права та моралі, відрізняються між собою виникненням, якщо право виникає разом із державою, то мораль виникає разом із суспільством; якщо сфера дії моральних норм поширюється на усі суспільні відносини, то сфера права регулює найбільш важливі суспільні відносини, та ті, які в змозі впорядкувати; норми моралі, не є кодифікованими, а правові норми своєю чергою існують у письмових нормативно правових актах; за способом забезпечення, якщо норми моралі забезпечуються мірою суспільного впливу, то правові норми мірами державного впливу.

Слід також зазначити про важливу відмінність права та моралі, а саме мотив поведінки. З моральної точки зору, важливим є виявлення мотивів, прагнення людини до вибору певного варіанта поведінки, яке є правомірним та морально правильним. Для права ж, головним є результат людських дій, який оцінюється як правомірний та такий що відповідає закону, але мотив своєю чергою не є таким сутнісним.

Правові та моральні вимоги не завжди збігаються, а іноді й суперечать одна одній. Це можна пояснити різноманіттям соціальних відносин, взаємостосунків і життєвих ситуацій, які не завжди можна чітко оцінити. Конфлікт між ними може бути зумовлений як об'єктивними чинниками, так і суб'єктивними факторами суспільного розвитку. Доцільно навести приклад про заборону штучного переривання вагітності в Польщі. Від 1993 р. у Польщі заборонено переривання вагітності за бажанням

жінки. Серед винятків, коли аборт все-таки дозволявся законом, були генетичні вади плоду, зґвалтування, загроза життю та здоров'ю матері. 27 січня 2021 р., згідно з рішенням Конституційного Суду Польщі, у країні заборонено робити аборт через патологію плоду, якщо це не загрожує життю й здоров'ю матері. Дозволено переривати вагітність лише в разі зґвалтування чи кровозмішення та коли існує загроза життю або здоров'ю матері. В свою чергу, після прийняття даного рішення, у багатьох містах Польщі люди вийшли на акції протесту. Суспільство не сприйняло такого рішення Конституційного суду, та вважало його аморальним, таким, що не відповідає загальноприйнятим суспільним моральним засадам.

На відміну від повільних і складних законодавчих процесів, етика більш гнучка і може швидко змінюватися. Внаслідок цього право часто відстає від розвитку етики або взагалі не відповідає етиці. Мораль орієнтується на певний зразок поведінки, моральний ідеал. Закон встановлює допустимі кодекси поведінки, які можуть бути неетичними, але не є незаконними.

Взаємодія моралі та права не є одностороннім впливом однієї соціальної норми на іншу. Це процес взаємовпливу, який сприяє прогресу як моральних, так і правових відносин. Впливаючи на мораль, право сприяє більш глибокому її укоріненню в суспільстві, а під впливом моралі воно також постійно збагачується, зростає його авторитет і роль як соціального регулятора суспільних відносин.

Підсумовуючи вищевикладене слід зазначити, що правові норми та норми моралі нерозривно взаємодіють, посилюючи зовнішній і внутрішній контроль соціальних відносин. Правові норми зображають основні етичні норми, а тому, змінюючи законодавство, держава повинна керуватися соціальними принципами, що в свою чергу підвищать роль та значущість права у суспільстві. Правильне виконання закону сприяє дотриманню моральних норм, а взаємодія права і моралі сформує ефективну систему соціальних норм.

Список використаних джерел

1. Популярна юридична енциклопедія / Кол. авт. : В. К. Гіжевський, В. В. Головченко, В. С. Ковальський (кер.) та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 528 с.

2. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищих навч. закладів / М. В. Цвік та ін. / За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. – Харків : Право, 2011. 584 с.

3. Сучасна правова енциклопедія / О. В. Зайчук та ін. / За заг. ред. О. В. Зайчука. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 384 с.

4. Крисюк Ю. П. Мораль і право: проблеми співвідношення. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153577626.pdf>

5. Сердюк І. В. Взаємозв'язок права та моралі як регуляторів суспільних відносин. URL: <https://philosophy.naiu.kiev.ua/index.php/psychped/article/view/449/451>

Паламарчук Роман Андрійович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Кривицький Юрій Віталійович,
доцент кафедри теорії держави та
права Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук,
доцент

ОБОРОННА ФУНКЦІЯ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

У сучасних умовах глобалізаційних процесів і міжнаціональної інтеграції забезпечення безпеки суспільства та держави, а також її оборона є одними з найважливіших завдань державної влади, яке потребує переосмислення та принципово нового бачення відповідно до структури загроз і викликів у світі на регіональному та внутрішньодержавному рівнях. Нині для всіх стала очевидною необхідність переходу від традиційної системи державної безпеки до принципово нової системи національної безпеки України та її оборони, що ґрунтуватиметься на сучасній правовій основі й охоплюватиме всі її основні сфери – економічну, соціальну, політичну,